Nro 181.

KURJER POLSKI

Wszystko dla wszystkich.

WARSZAWA
Środa dnia 9 Czerwca r. 1830.

Prenumerata miesięczna złp. 2 gr. 20.
Kwar. złp. 8. Nr pojedynczy gr. 5.

Jutro z powodu przypadającego uroczystego święta Kurjer Pol. nie wyjdzie.

Wiadomości Krajowe

Oprócz głównego Seminarjum w Warszawie r. 1825 założonego, ma nasz kraj 14 seminarjów dyecezalnych; we wszystkich seminarjach jest do 370 seminarzystów.

Z końcem 1828 r. było w kraju 2369 duchownych parafjalnych. Dwanaście probostw było zupełnie opuszczonych i w nich kościoły zamknięte, a 414 probostw administrowali sąsiędni plebani.

W klasztorach męzkich znajdowało się z końcem r. 1828 zakonników 1783; w żeńskich zakonnic 252.

Kościołów parafjalnych było w tymże czasie 1922, filjalnych 202; od r. 1823 do końca 1828 wyrestaurowano 325 kościołów, odbudowano 12.

Od początku uskutecznienia zamiany dziesięcin wytycznych, zatwierdzono w ogóle 6886 układów.

Z końcem r. 1828 było urządzonych 41 gmin ewangielickich; z tych 38 ma swoich pastorów. Stypendystów rządowych wyznań ewangielickich było w tymże czasie 17.

Roku 1824 było w uniwersytecie warszawskim 580 uczniów r. 1828, było ich 683. Bibljoteka publiczna przy uniwersytecie miała z końcem r. 1828 tomów 122,631, a gabinet rycin liczył 89,397 sztuk.

W całém królestwie było r. 1828 szkół wojewódzkich 15, w nich uczniów 6,142, a nauczycieli 225; szkół wydziałowych było 16, w nich 2907 uczniów i 146 nauczycieli; szkół podwydziałowych 3, w nich uczniów 331, nauczycieli 17, instytutów nauczycieli elementarnych i organistów 2, w nich uczniów 56. W szkole głuchoniemych było 34 uczniów i 22 uczennic. Do końca r. 1828 wydała szkoła rządowa guwernantek 22 nauczycielek. Szkół elementarnych było w kraju z końcem r. 1828: po miastach 374, w nich uczniów 18,830; po wsiach 340, w nich uczniów 7958, w stolicy 10, w nich uczniów 732, szkółek prywatnych w stolicy 72, w nich uczniów 879. Szkoły rzemieślnicze niedzielne, miały po województwach 712 uczniów, w stolicy 853. Szkoły publiczne żydowskie w stolicy, których jest 4 dla płci męzkiej, a jedna dla płci żeńskiej, liczyły 1828 r. 298 uczniów. Szkoła rabinów liczyła 71 uczniów.

Wyszedł w drukarni Gałęzowskiego Pamiętnika Prof. Szyrmy zeszyt 4 zawierający następujące artykuły: 1) Portalisa o stosunkach ducha filozoficznego do umiejętności dokładnych i o jego skutkach w metafizyce, przez S. K. 2) Zdanie sprawy z podróży, z polecenia rządu po niektórych krajach Europy odbytéj, w zamiarze zwiedzenia zakładów dla ubogich i więzień, przez Fr. Hr. Skarbka (ciąg dalszy.) 3) Dzieje Polski przed i po Janie Sobieskim przez Salwandego; rozbiór przez M. P. 4) Hammera historja państwa Ottomańskiego; rozbiór przez J. E. C. 5) Smierć Kloryndy z Tassa; przekładu Ludwika Kamińskiego. 6) Jezioro strasznych bagnisk z Moora, przez

W. Sz. 7) Do Arfy z Moora, przez tegoż. 8) Uniesienie poety, Stanisława Jachowicza. 9) Ziemianin do Syna, przez Z G. 10) Chiariniego Teorja Judaizmu z zastosowaniem do reformy żydów, przez Elkanę. 11) Rozmaitości. Wzniesienie pomnika Kopernikowi. Ostatnia biesiada Hieronima króla Westfalskiego. 12) Nowe dzieła. Piosnki Sielskie przez Stefana Witwickiego. — Wyprawa satyryczna Brunona Hr. Kicińskiego. — Wspomnienia Puław. Słownik budowniczy. — Bałamut Petersburski.

Walc skomponowany na bal, dany u dworu Najjaśniejszych Państwa w dniu 1 czerwca 1830 r. i ułożony na Piano Forte przez Karóla Görner, wyszedł w składzie muzyki Klukowskiego, cena zł. 1.

(A. n.) Uskarżają się niektórzy, iż rzeźbiarstwo i malarstwo jest u nas dotąd na małym stopniu doskonałości, ale któż temu winien? Oto my sami, — gdy im ani zachęty, ani nagrody, ani pracy nie dostarczamy. — Wczémże więc mają pokazać swą doskonałość? W czém rozwinąć swój talent? Nie widzimyż naszych rodaków przy obcych dworach, pracujących z chwałą w tym zawodzie? Czybyśmy nie mogli dla nich znaleść nadgrody i pracy? Utwory rzeźbiarzy i malarzy, przyczyniają się o tyle do nieśmiertelnéj sławy narodu, o ile autorowie i poeci przez swe xiążki. Starajmy się więc wynajdować im pracę, w któréjby znaleźli nadgrodę, wdzięczność i sławę. Do tego najlepszym sposobem byłby Panteon, czyli świątynia sławy, nakształt Sybilli w Puławach będącéj, w któréjby wszyscy nasi sławni ziomkowie znajdowali swą nieśmiertelność, przez wystawienie ich osób w rzeźbiarstwie i malarstwie. Byłby to hołd wdzięczności, jaka się należy naszym sławnym przodkom. Kommissja wyznaczona z członków towarzystwa przyjaciół nauk, mogłaby dawać wyroki, kto ma prawo do téj wdzięczności. Nikt nie mógłby mieć posągu, ani obrazu za życia. Z mnóstwa kościołów znajdujących się w Warszawie łatwoby można użyć jednego do tego celu, a zyskałby wiele na ozdobie. Codziennie zaś w rocznicę zgonu jakiego wielkiego męża przez odprawianie solennego nabożeństwa, zyskałby na świetności. Fundusze do wykonania tego projektu możnaby zbierać przez otwarcie podpisów w xięgarniach; i ogłoszenie drukiem osób przyczyniających się do chwały narodowéj. Lecz do wykonania tak pięknego dzieła potrzeba człowieka z tém zamiłowaniem sławy naszéj ziemi, z jakiém jest autorka Sybilli i pamiątek ojczystych w Puławach. — W Warszawie, dnia 1 czerwca 1830 r. — *H. Obywatel Województwa Krakowskiego.*

Na wczorajszéj giełdzie warszawskiéj żądano za polskie listy zastawne po 97 zł. 20 gr. (kupon zł. 1 gr. $25\frac{1}{8}$.)

W dniu wczorajszym w dalszém ciągnieniu 5 klassy lote. klas: główny los 200,000 złp. padł na Ner 25539; złp. 100,000 wygrał Ner 22303; złp. 20,000 Ner 13728. Po złp. 5,000 wygrały Nra 6924, 8464, 10846 i 19893; po 2,500 złp. Nra 1026; 1240, 5548, 5779, 7537. 9724, 24564, 28052 i 28853; po 2,000 złp. Nra 53, 3608, 7512, 9486, 12462, 16139, 16747, 17386, 25380, 31062, 31250 i 31480.

Przyjechali do Warszawy. — Męciński Jan hr. 613 Wierzb.; Wątrobka ob. z Grajowki 1066 Królewska; Skarbek Fryderyk hr. 1319 N. Swiat; Bukowiecki Leon sędzia 1064 Król.; Hering Jan tamże; Wodzyńska kasztelanowa 570 Długa; Lurmintz Karol hr. z Anglji 495 Miodowa; Bayt Wincenty hr. z Moskwy; Kremer Ludwik Kurjer tamże.

Dziś zrana ciepła stopni 14. — Wczoraj w połud 24.

TEATR ROZMAITOSCI. Dziś: Trafiła kosa na kamień, Nierozłączeni, i Panna Pułkownik Huzarów.

Wiadomości Zagraniczne.

Zagrebska gazeta donosi od granic Bośnji pod d. 16 maja, że nadzieja tamtejszych mieszkańców, iż po ostatnich układach na przyszłość od pogranicznich Turków będą wolni, były bezzasadne, albowiem d. 17 maja strzelili ukryci w krzakach Turcy do Antoniego Cwikowicza, który z synem swoim w polu pracował i ranili ich śmiertelnie. Wkrótce jednak powiodło się patrolom znaleść w krzakach kilkunastu uzbrojonych Turków, którzy niezwłocznie rozpoczęli bój z patrolistami. Osta-

tni odnieśli zwycięztwo; zabili dwóch, ranili trzech Turków, resztę rozpędzili.

Z wielu okolic Niemiec dochodzą smutne wiadomości o szkodach, wyrządzonych przez wichry i grady.

Wiadomość o zrzeczeniu się przez xięcia Leopolda tronu greckiego sprawiła w całych Niemczech i w Paryżu wielkie wrażenie.

Gdy przed niejakim czasem buletyn o zdrowiu króla angielskiego nieco był pomyślniejszy, kupcy londyńscy sprzedali natychmiast w dniu onego ogłoszenia więcéj, niż przez ciąg całéj choroby.

Pod Bristol w Anglji będzie stawiany most, pod którym okręty z rozpiętemi żaglami będą mogły przechodzić. Oprócz tego, że rzéka Sevrne, na któréj ma być wzniesiony, wysokie ma brzegi, spoczywać on jeszcze będzie na wysokich wieżach gotyckich.

Gazety londyńskie wspominają bardzo zaszczytnie o talentach xięcia Kozłowskiego, umieszczonego przy poselstwie ces. rossyjskiém w Londynie.

Do Nowego Jorku przybyło znowu 3 Ozagów, którzy zwiedzać będą Europę.

Gazety paryzkie zarzucają nowemu ministrowi, że szefów bióra swego przyjmuje w domu nie w uniformie, ale w ciemnym fraku i pantalonach.

Doktor Pariset, który z Egiptu powrócił, jest tego zdania, że powietrze morowe w Egipcie jest skutkiem tamtejszego klimatu, ale zarazem sądzi, że dobra policja lékarska, o wiele mogłaby je zmniejszyć.

Z rozmaitych stron Francji i z Anglji, tysiące osób chciały widzieć, jak flotta francuzka z Tulonu żagle ku Algiérowi rozwinie. Ponajmowano drogo najkorzystniejsze dla widoku tego miejsca ale mgła umartwiła ciekawość wszystkich tak dalece, że nawet malarze nie mogli zdjąć kopji odpłynienia wyprawy. Z Paryża popłynęło do Algiéru mnóstwo spekulantów; między innemi zabrano na okręcie całą kawiarnię, która wystawiona będzie na brzegu, na którym wojsko wyląduje.

O początkowém używaniu pary w mechanice i teraźniéjszém jéj zastosowaniu do statków parowych.

Ważny wynalazek; poruszania ogromnych ciał za pomocą pary nie jest nowym, lecz było zadaniem dla lat wielu, przywieść go do tego stopnia doskonałości, na jakim teraz zostaje. Margrabia Worchester piérwszy wpadł roku 1663 na myśl, użyć rozrzedzonéj pary jako siły poruszającéj. Rozprawiał o tém w swojém dziele: *A century of inventions* (wiek wynalazków), które zawiéra mnóstwo myśli oryginalnych, lecz do uskutecznienia niepodobnych. Z tego dzieła wyczerpał Savary piérwsze swoje pomysły machiny parowéj, które nawet sposobem niedostatecznym do skutku przyprowadzać zaczął. Roku 1706 zrobił niejaki Nevcomon jedno z najważniejszych odkryć przez cylinder, w którym sprężysta para pod stęplem działa. Nevcomon użył téj siły za pomocą dźwigni przy pompie, dla czego tę machinę nazwano pompą ogniową. W r. 1717 poczynił Brighton niektóre w téj machinie odmiany, lecz Wattsowi (Watts) z Glazgowy zostawiono było sztukę machin parowych ułożyć w system prawidłowy, chociaż i jemu dopiéro roku 1781 udało się, parę około stałéj osi, w kołowate wprawić poruszenie. Na tych wynalazkach, zasadzają się wszystkie machiny, które fabrykom angielskim nad wszystkiemi innemi tak bezprzykładną dały przewagę. Roku 1802 wybudował Fulton na Sekwanie piérwszy statek parowy. Próba ta była niedoskonałą, w porównaniu z tym statkiem, który tenże sam mechanik r. 1808 w Nowym Jorku wybudował, a który później za wzór wszystkim innym służył(1).

(1) Odkrycie więc owéj ogromnéj siły było juz znane uczonym od 100 lat przeszło, nim ją w życiu do użytku zastosować umiano.

Mając sobie przez Dyrekcję lipskiego Towarzystwa zabespieczającego życie, opartego na wzajemnych korzyściach i jawności, powierzone ajentostwo co do tutejszego miasta i jego okolic, gotów jestem udzielać bliższych objaśnień o téj pożytecznéj instytucji, wydawać bezpłatnie statuta onéj i przyjmować zgłoszenia się osób, któreby życzyły należéć do tego stowarzyszenia. — W Warszawie, dnia 27 Maja 1830. — *Samuel Antoni Fraenkel.*

Nachdem mir die Direction der auf Gegenseitigkeit und Oeffentlichkeit begründeten Lebens-versicherungs Gesellschaft zu Leipzig die Agentur für hiesige Stadt und Umgegend uebertragen hat, so bin ich bereit ueber diese gemeinnuetzige Anstalt naehere Auskunft zu geben, die Statuten unentgeldlich auszutheilen und Anmeldungen zu Versicherungen anzunehmen. — Warschau am 27 Maj 1830 r. — Sam. Ant. Fraenkel.

☞ W skutek doniesienia Pana Gabryela Bergson w Kurjerze Warszawskim Nrze 140, mam zaszczyt uwiadomić szanowną publiczność, iż oddaliłem się z jego kantoru za poprzedniém z méj strony wypowiedzeniem, a to jedynie z przyczyny, że dana mu przed rokiem Agencja przez Towarzystwo Londyńskiéj Alliance, którą ja dyrygowałem, przez toż samo Towarzystwo odwołaną została; inne oprócz tego stosunki skłoniły mnie bym dłużéj u niego nie zostawał. Przytém mam zaszczyt uwiadomić prześwietną publiczność, iż stosownie do upoważnienia wielu zagranicznych Towarzystw Assekuracyjnych, sam przyjąłem obowiązek ułatwić zabezpieczenia wszelkich ruchomości i inwentarzy od ognia z dogodniejszemi jak dotąd kondycjami; mieszkam przy ulicy Danielowiczowskiéj pod Nrem 617 w pałacu JW. szambellana Nowakowskiego. — NB. Upraszam też, aby wszelkie listy i effekta do mnie adressowane, nikomu pod żadnym pozorem tylko w mojéj stancji oddanemi były. — Adolf Gradenwitz.

KAPITAŁ 200 DUKATÓW W ZŁOCIE hipotekowany na dobrach w powiecie Tomaszowskim Wojewódz. Lubelskiém wraz z procentami i kosztami prawnemi, jest do zbycia za znacznym rabatem, o którym dalszą wiadomość powziąść można w biórze Informacyjném na Krak. Przed. Nrr 377.

Ktoby sobie życzył pomieszkania letniego złożonego z 21 pokoi razem lub rozdzielnie, każdego czasu z ogrodem do spaceru, bez mebli lub z meblami, stajnie, wozownie i inne wygody, do najęcia, wiadomość powziąść można w Aleach Alexandryjskich pod Nrem 1713 za Nowym Swiatem.

Fabrykant mający własny kapitał już za granicą prowadzący zakład bardzo zyskowny, pragnąłby zawrzéć spółkę z handlującą lub przemysłową osobą, dla założenia w tém mieście równie korzystnego zakładu; chcący powziąść dalszą wiadomość zechce się zgłosić do bióra Informacyjnego.

Dobra najdaléj o mil dziesięć od Warszawy oddalone, ktoby chciał wypuścić w dzierżawę od S. Jana, zwłaszcza z borem i gorzelnią, znajdzie żądającego takowych w biórze naszém.

Ktoby potrzebował Mechaników i Dyrektorów fabryk sukiennych lub płóciennych, niech raczy się zgłosić do naszego bióra dla powzięcia dalszéj informacji.

Potrzebny jest PLAC lub Dom Stary położony w środku miasta Warszawy, albo wieś niewiele odległa od Warszawy, wartości około 70,000 Zlp. Adres do bióra Informacyj.

Na piérwszą hipotekę Dóbr w Łęczyckiém, Powiecie Zgierskim położonych, kupionych za 67,000 zł., potrzeba kapitału 30,000; posiadający takowy adres swój złoży w biórze Informacyjném, gdzie dalszą wiadomość powziąść można. Te dobra mogą być puszczone w dzierżawę trzechletnią z przypożyczką.

☞ Przy ulicy Miodowéj, w domu pod Nrem 493 od dnia 1go Lipca r. b. jest do najęcia: 1mo Appartament z meblami lub bez mebli, z salonu, ósmiu pokoi, kuchni, drwalni, piwnicy, pralni, wozowni i stajni złożony. 2do Lokal bez mebli o siedmiu pokojach z piwnicą, drwalnią, wozownią i stajnią. 3tio Lokal bez mebli zajmujący w sobie czréty pokoje z kuchnią i drwalnią. Życzący sobie takowe wynająć, raczy się udać do rządcy powyżéj wspomnionego domu.

Trzy czwarte losu Nra 4654 4672 i 32540 do 5éj klassy 37éj L. K. zaginęły i wygrana na takowe przypaść mogąca, tylko prawemu właścicielowi w kontrolli mojéj zapisanemu wypłaconą będzie. — *Heringer.*

☞ Do sprzedania SIODŁO DAMSKIE dobrego gatunku, mało używane, w domu pod N. 413 przy ulicy Królewskiéj, obok ogrodu Saskiego, na 2giém piętrze po lewéj stronie.



PARA KONI PIĘKNYCH, anglizowanych, dobrze utressowanych do konnéj jazdy, ktoby pragnął najmować lub kupić, zgłosi się do właściciela pod Ner 392, lub do bióra Informacyjnego Krakow. Przedm. Ner 377.

KLACZ brudno-kasztanowata, anglizowana, siedm lat mająca, dobrze ujeżdżona i bardzo spokojna, jest do sprzedania za cenę bardzo umiarkowaną. Widzieć ją można w Królikarni, gdzie także o jéj cenie udzieli wiadomość mieszkający tam ogrodnik Müller.

W DRUKARNI GAŁĘZOWSKIEGO. KANTOR GŁÓWNY PRZY ULICY DANIELOWICZOWSKIÉJ POD N. 616